

EEN MERKWAARDIGE BEVESTIGING VAN HET VOLKSVERHAAL OVER DE HERKOMST VAN *VACCINIUM MACROCARPON* AIT. IN NEDERLAND.

Het artikel over de herkomst van *Vaccinium macrocarpon* Ait. in het Septembernummer van dit tijdschrift, is voor den Heer G. W. Jongens van Terschelling aanleiding geweest nog eens een onderzoek in te stellen bij eenige oude eilanders.

Het is hem daarbij gebleken, dat oude lieden zich herinnerden, dat *Vaccinium macrocarpon* vroeger Pieter-Sipkes-heide werd genoemd.

Pieter Sipkes is nu echter Pieter Sipkes Cupido, een strandjutter van Kinnum, welke voor het midden der vorige eeuw leefde. Bovendien was het de vader van den ouden man, die aan den Heer S. P. Bos het verhaal deed, dat de planten van *Vaccinium macrocarpon* afkomstig waren van een vat, dat op het strand door een Kinnummer was gevonden, en, toen bleek, dat het slechts rotte bessen bevatte, in het duin werd leeggegooid langs het pad, dat Kinnum met het strand verbindt. Dat het de vader van den verteller was geweest, is den Heer Bos in den loop der lange jaren blijkbaar ontschoten.

Ik wil er nog eens op wijzen, hoe merkwaardig het is, dat een dergelijk verhaal in verbinding werd gebracht met deze plant.

Vroeger heb ik aangetoond, hoe ten gevolge van de gedeeltelijke ontmanteling der duinen, welke ten slotte een soort woestijn vormden met 43 echte barchanen, en de vijfjarige overstroming van 1825 tot 1830, welke de zoetwatervegetatie van het groenland verwoestte, de flora van Terschelling in het midden van de vorige eeuw sterk verarmd was. Eerst door de installatie van circa 200 nieuwe soorten sinds het midden van de vorige eeuw na de stabilisatie van het duingebied, en de reconstructie der dijken heeft het plantendek zich weer hersteld. Het gevolg hiervan was, dat talrijke, voor de bevolking nieuwe soorten zich spontaan en éclatant over soms enorme gebieden uitbreidden. (b.v. *Hippophaes rhamnoides*, *Platanthera bifolia*, *Pirola minor*, *Anthyllus vulneraria*, *Lemna gibba*, *Lemna polyrrhiza*, *Hydrocharis morsus ranae*, enz. enz.).

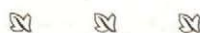
Het optreden van nieuwe soorten was voor deze bevolking niets bizonders, en zij wist evenmin als de botanicus Holkema dit aanvankelijk wist, (wat uit aantekeningen in zijn herbarium blijkt), dat deze heide een Amerikaansche cultuurplant was, waarvan de bessen naar London werden verzonden. Dat men deze bessen in een vat deed aanspoelen en in het Studenteplak liet deponeren, was dan ook botanisch en psychologisch een te juist verhaal, om door botanische leken verzonnen te zijn, ook omdat er geen speciale behoefte was aan een verklaring.

De naam Pieter Sipkes-heide en het verhaal waren er reeds lang, voor men op Terschelling om economische redenen belang in de soort ging stellen (Borgesius, 1885).

Men kan zich voorstellen, dat toen bleek, dat de hoop roode bessen, welke Pieter Sipkes Cupido langs den weg had weggegooid, het initiatief nam tot de begroeiing van de duinvlakte, en dat de daaruit voortgekomen „heide” na 20 jaar reeds 23 ha. in beslag namen, men tot den naam Pieter-Sipkes-heide kwam, al raakte bij een jongere generatie deze naam helaas in het vergeetboek, omdat zij slechts sprak van „duunbeien” en „tiemke-heide”, daar men van de lange uitloopers al spoedig bezems maakte. De namen „blaedjeheide”, „leppeltje-heide” en „zonnebessen”, welke resp. Holkema en Kunst vermeldten, zijn blijkbaar nooit algemeen geweest. Ik heb nooit een Schellinger ontmoet, welke zich deze namen nog herinnerde. Het schijnt, dat het *Vaccinium*-probleem hiermede is opgelost.

Oegstgeest, 13 October 1933.

J. W. VAN DIEREN.

NA RUIM HONDERD JAAR TERUGGEVONDEN.

Eind Augustus van dit jaar ontving ik ter determinatie van den heer D. van de Riet, te Almelo, een plant, door hem bij de buurtschap Harbrinkhoek, gemeente Tubbergen, gevonden. Aan de bleekblauwe klokvormige bloempjes was reeds dadelijk te zien, dat ik te doen had met een vertegenwoordiger van de familie

der Campanulaceae, maar verdere determinatie bleek in een gewone Nederlandsche flora niet mogelijk.

Het plantje groeide in een moeras, tusschen het Sphagnum, waarover het voortkroop met dunne vertakte stengels. De blaadjes waren vijflobbig, aan den voet hartvormig ingesneden, en deden denken aan miniatuur klimopblaadjes. Het resultaat van verder onderzoek was, dat ik te doen bleek te hebben met *Wahlenbergia hederacea* (L.) Rchb. (zie afb.) een plantje, dat in geheel West-Europa in moerassen, vochtige bosschen en akkers voorkomt.

O.a. is het algemeen in Z.O. Ierland, W. en Z. Engeland, sommige plaatsen in West-Frankrijk, de West-Pyreneeën en het Iberisch

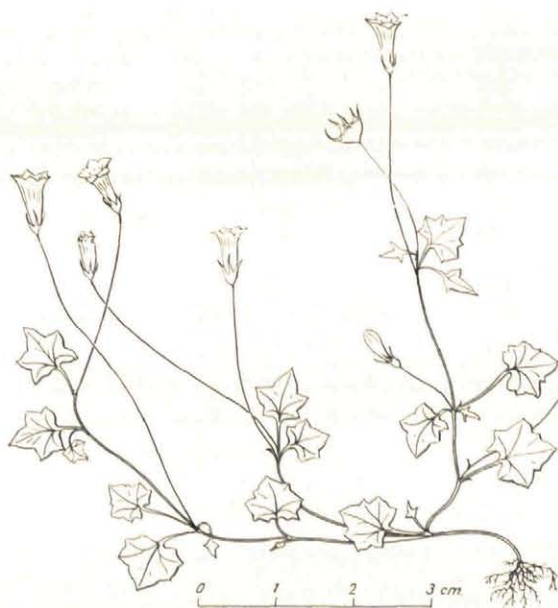

Fig. 1. *Wahlenbergia hederacea* (L.) Rchb.

Schiereiland. Verder zeldzaam in Oost-Engeland, Schotland, België, de Elzas enz.; en ook is het bekend uit Denemarken en enkele West-Duitsche moerassen, niet ver over de Nederlandsche grens.